

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1226302/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב הראשי לישראל הרב דוד ברוך לאו – נשיא, הרב אליעזר איגרא, הרב מיכאל עמוס

המערער: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד גיתית נחליאל)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד יוסי הרשקוביץ)

הנדון: קטטות ממושכות המביאות למאיסות כעילה לגירושין וביצוע הגירושין טרם תום יתר ההליכים

החלטה

בפנינו ערעור המבקש: "ביטול החלטת בית הדין קמא מיום 22.5.2019 שקבע כי אם יועץ הנישואין ימליץ על גירושין הצדדים יתגרשו לאלתר, ולהורות לבית הדין קמא לדון בתביעת האשה לכתובה ופיצויים בטרם הגט, וכן להסדיר כל עניין אחר בין הצדדים בטרם סידור הגט."

רקע ועובדות מוסכמות:

הצדדים פרודים מחודש דצמבר 2018 כאשר הבעל עזב את הבית ועבר להתגורר בבית סבו.

טענות המערערת

- א. המערערת חפצה ב'שלום בית' ובשיקום המערכת הזוגית על ידי ייעוץ והשקיעה בזה רבות, אך הבעל מסרב לקיים הליך של שיקום הבית ונחוש להתגרש.
- ב. אין עילת גירושין ברורה מלבד ש"לא טוב לו והוא רוצה להתגרש".
- ג. כאשר הבעל מתנער מחובותיו כלפי ילדיו זכותה של האישה לדעת מה זכויותיה כדי שתוכל לקיים לבדה את ילדי הצדדים.
- ד. ההסכם בפני בית הדין היה שאם היועץ ימליץ על גירושין הצדדים ינהלו משאומתן על גירושין, ולא כפי שפסק בית הדין שהצדדים יתגרשו לאלתר.
- ה. לכתחילה יש לדון בכתובת האישה לפני הגירושין.

טענות המשיב

- א. גם לטענות המערערת סוכם על משאומתן על גירושין, אך המעיין בדברי בית הדין בדיון ימצא שדובר על גירושין.
- ב. הפירוד מוחלט וארוך והאישה החליפה את מנעול הדלת לבית.
- ג. גם בפירוק השיתוף הסכימה האישה לפירוק.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

- ד. הבעל הסכים כי יעוקל סכום הכתובה מחלקו בדירה למקרה שיחויב בה.
- ה. המשבר בין הצדדים ארוך ורב שנים, רוב תקופת הנישואין הייתה מריבה ממושכת ורק לעיתים הייתה רגיעה למשך זמן שלא עלה על חודש. (מצורף תיאורו עצמי של חיי הנישואין שלמרות כל השקעתו בבית לא נענה ביחס מצד האישה.)
- ו. הזוג הלך לטיפול במשך שנה וחצי אך גם במשך הטיפול היו מריבות בלתי־פוסקות כאשר האישה מוכן לקחת אחריות והאישה מטילה את כל האחריות האיש ודורשת שישפר את עצמו.
- ז. האישה היה אומלל כל השנים והפירוד רק המחיש לו את הדבר באופן ממשי שאינו מאפשר לחשוב על חזרה.

דיון והכרעה

הדיון בערעור נחלק לשני חלקים: הראשון – אם צדק בית הדין שפסק שהצדדים יתגרשו ולא הלך לניסיון אמיתי של שלום בית, והשני – גם לאחר שמוסכם שלא יהיה שלום בית – אם רשאי בית הדין לפסוק על גירושין לפני סיום כל ההליך הרכושי והבטחת זכויות האישה והילדים.

פסק דין לגירושין

לגבי פסק הדין – גירושין, ולא שלום בית:

למרות כל הקושי להכריז על פירוק בית בישראל שכידוע "מזבח מוריד עליו דמעות", במקרה זה נראה כי פירוק הבית הוא עובדה מוגמרת. בני הזוג גרים בנפרד ומצויים בהליך משאומתן לגירושין לפני בית הדין במשך כשנה וחצי. תיאור הבעל את חיי הנישואין כמריבה תמידית ממושכת מצביע על 'מאיסות גמורה' מצידו. קשיים אלו לא הוכחו בדברי המערערת, שגם עכשיו מצביעה על הצורך בטיפול כדי להגיע לשלום בית, אלא שהצדדים חלוקים מיהו האשם במצב זה.

עצם הטיפול שנעשה במשך שנה וחצי ללא הועיל והודאת האישה כי אכן לא התנהלו חייהם כשורה, אף שעדיין לא הוכרע מי האשם בכך, מהווים בירור לטענת 'אמתלא מבוררת' לטענה שנוצרה מאיסות גמורה שנבעה מחמת קשיים גדולים בחיי הנישואין. עיין בדברי החתם סופר בתשובתו (חלק ה – השמטות בסימן רג) כי במאיסות גמורה לא נחוצה הוכחה גמורה ועדות גמורה אלא אפילו על פי קרוב או קטן, ואלו דבריו:

ואשית לטענת בעלת קטטה, כי נראה לי לזה סגי בעדים אפילו שלא בפניה, ואין צריך לזה עדות גמורה דהוה ליה כמו "אשתמודעינהי" – פרק החולץ ל"ט ע"ב, דמסקינן "והלכתא גלוי מלתא בעלמא הוא, ואפילו קרוב ואפילו אשה", ומשמע דכל דיני עדות לא בעינן.

לפיכך התרשמותו של בית הדין האזורי שישנה 'מאיסות גמורה' ואין אפשרות לקיים הליך של שלום בית היה לה על מה לסמוך ויכול היה לפסוק שעל הצדדים להתגרש.

אף על פי כן הסכים בית הדין לניסיון נוסף של ייעוץ על מנת שלא להחמיץ אפשרות של הצלת הבית מפירוק, אך לאחר דברי היועץ שאין סיכוי לשלום בית בשל התנגדות האישה הרי שברור הדבר שפירוק הבית הוא עובדה מוגמרת. ההליך של ביצוע הגירושין בפועל הוא ההליך ההלכתי הביצועי של הצורך בהפרדת בני הזוג, אך הפירוד הנפשי ואחר כך המעשי ביניהם היה כבר לפני זמן רב. לפיכך יכול היה בית הדין לפסוק שעל הצדדים להתגרש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

קיום הגירושין טרם תום ההליכים האחרים שבין הצדדים

עתה נעבור לשאלה השנייה – האם יכול בית הדין לפסוק שעל הצדדים להתגרש לפני שנסתיימו כל הליכי הרכוש ביניהם ונחתם הסכם על הרכוש, הסדרי השהות ומזונות הילדים:

טענה זו של המערערת נסמכת גם על המתווה שלטענתה סוכם עליו כי "יתנהל משאומתן בין הצדדים לגירושין" ולא שיתגרשו מיידית, וכן על ההלכה שצריך לסיים את הליכי הכתובה לפני הגירושין.

גם בשאלות אלו אין אנחנו מקבלים את טענות הערעור. גם אם סוכם שלאחר הייעוץ יתנהל משאומתן בין הצדדים לגירושין, אין בזה שום הוראה שהמשאומתן חייב להסתיים לפני הגירושין. לכל היותר הוא מצביע שהמערערת לא הסכימה לגירושין אלא רק לניהול משאומתן על כך.

לפיכך עדיין הרשות ביד בית הדין לאחר שראה כי המשאומתן לגירושין אמור להיות ארוך, להחליט כי יש להקדים את הפירוד ההלכתי בין הצדדים ולא להשאירם קשורים זה לזה, הלכתית ולא מעשית. הגירושין אינם יכולים לשמש חלק מן המשאומתן הרכושי וגם בדיון הוער שגם אם הבעל בחר בגירושין אסור לומר שעליו 'לקנות' אותם. הגירושין ההלכתיים הם דבר העומד בפני עצמו ויש לקיימם במועד הראוי, וההליך הרכושי, הסדרי השהות וקיום הילדים הם דבר הקונה מקום לעצמו – לא רק בגלל שאי אפשר להשתמש בגירושין כ'קלף' במיקוח על הרכוש, אלא גם מפני שמבחינה הלכתית אין להשאיר צד אחד קשור בחברו הלכתית כאשר אין קשר כלשהו ביניהם. זהו פשרו של ה'עיון' המוזכר בפסקי הדין, שבו צד אחד מעכב את הגירושין אף שאין קשר בין בני הזוג ולא ניתן להשיב את הקשר ביניהם.

גם מה שפסק הרמ"א שיש לסיים את עניין הכתובה לפני הגירושין הוא דין מחודש שמטרתו שלא להוציא לעז על הגירושין, כלומר שאם הבעל ייתן גט ואחר כך יפסקו שחייב בכתובה יש לחוש שיאמר הבעל שלא על דעת זה נתן את הגט. אבל מעולם לא נאמר שיש לעכב את הגט עד שיהיה הסכם על נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל השייכים לאישה. מה גם שבמקרה זה, שישנו הליך רכושי על ממון הרבה והבעל מוכן לעקל מחלקו ברכוש את סכום הכתובה, אין בזה כל חשש. ועיין בזה מה שנכתב ופורסם בפסק דין מט"ז בשבט תש"ף בתיק מס' 1125604/8 מנשיא בית הדין הגדול החתום מטה אפילו לגבי חיוב כתובה שנאמר ברמ"א שצריך לסיימו לפני הגירושין, שם ניתן פסק דין ארוך ומנומק מדוע ישנם מקרים שאין לעכב את הגירושין עד לדיון על הכתובה. וכן הובא בפסק דין בקונטרס "משכיל לדוד – פסקי דין" מפסק דין בתיק 880581/9 מבית הדין הגדול שאין צד אחד יכול לעכב או להתנות את הגירושין עד לסיום ההליך הרכושי.

לגבי טענות המערערת שהבעל זנח אותה עם הילדים ללא כל סידור מתאים: ודאי שבית הדין האזורי צריך לתת דעתו על כך ולהבטיח את קיום הילדים הראוי, ונראה שאכן כך נעשה, אך אין בכל זה צידוק להשהיית הגירושין. הגע בעצמך: סכסוכי הורים על הסדרי השהות לילדיהם, לצערנו, פעמים רבות נמשכים זמן רב ומצריכים ליווי מקצועי לאורך שנים, האם יעלה על הדעת להשאיר את ההורים מעוגנים עד שיגדלו הילדים ויצאו מרשות הוריהם? פשוט וברור שאין בכל הטענות הכרוכות בגירושין מקום להשהיית הגירושין זמן ממושך. בוודאי אם אפשר לפסוק בכתובה וברכוש בזמן מועט עדיף לגמור את המשאומתן לפני הגירושין, גם כדי לקיים דברי הרמ"א וגם כדי שלא להצריך המשך קשר ומריבה בין הגרושים לאחר הגירושין אלא לאפשר להם לצאת לדרך חדשה ולרפא את משקעי העבר, אבל כאשר לא ניתן לעשות כן ומראש הוסכם על פירוק שיתוף ממושך אין בו כדי לעכב את הגירושין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מסקנות והוראות

- א. אשר על כן, הערעור נדחה.
- ב. בית הדין חוזר על המלצתו לצדדים להסכים על גירושין כדת משה וישראל, ובד בבד להתנהל בדרך התועלתית לסיים את חילוקי הדעות הממוניים ולהתפנות לדאגה הנכונה לילדים.
- ג. פסק הדין מותר לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.
ניתן ביום י"ז בתמוז התש"ף (9.7.2020).

הרב מיכאל עמוס

הרב אליעזר איגרא

הרב דוד ברוך לאו – נשיא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה